

MIATYÁNK VAGY APUCINK?

© dr. Szalai András, Apológia Kutatóközpont, www.apologia.hu (v.2. 2021.07.20)

A „Miatyánk” a legismertebb keresztény imádság, amelyre maga Jézus tanította követőit. Mivel az ima Istent végig többes szám első személyben („Mi...”) szólítja meg, közösségi imaként az egyház kezdetei óta a liturgia szerves része. Gyakori használata, közösségi szerepe, összetartó ereje miatt a Biblia fordításaiban és az imakönyvekben idővel hagyományos formája alakult ki. A ma már régies magyar szófordulatok révén azonban az eredeti szavak jelentése, jelentősége megkopott. Tanulmányunk abban kíván segíteni, hogy az előírt szövegtől eljussunk a mintáig, és friss lélekkel szólalhasson meg bennünk az Úrtól tanult imádság.

A szövegváltozatok

Az ún. „Miatyánk” szövege az Újszövetségben **két helyen** olvasható (Mt 6:9-13 és Lk 11:2-4), és például a RÚF (2014) fordításában az ima így hangzik:

Mt 6:9 Ti tehát így imádkozzatok:

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved,

10 jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is;

11 mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma,

12 és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek;

13 és ne vígy minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól;

mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Ámen.

Lk 11:2 Amikor imádkoztok, ezt mondjátok:

Atyánk, szenteltessék meg a te neved!

Jöjjön el a te országod!

3 Mindennapi kenyerünket add meg nekünk naponként.

4 És bocsásd meg bűneinket, mert mi is megbocsátunk minden ellenünk vétkezőnek.

És ne vígy minket kísértésbe!

Vö. *Didakhé VIII.2. IX.4.* „Mert tied a hatalom és a dicsőség örökké.”

A két változat **szerkezete** teljesen azonos:

- a megszólítást
- hét (Mt) vagy öt (Lk) kérés követi,
- az izraelita ima végén kötelező dicsőítés vagy áldás a látszat ellenére nem hiányzik, hanem *szabadon van hagyva*, és úgy tűnik, az egyház élt is a lehetőséggel, ld. a Mt 6:13 kiegészítését: „Mert tied az ország...”).

A két változat **szövege** majdnem azonos, az eltérés

- két esetben hasonló értelmű szó – ld. Mt „tartozás” [ofeiléma] / Lk „vétek” [hamartia] – Mt „ma” [szémeron] / Lk „naponta” [kat’ hémeran]
- három esetben kiegészítő tagmondat – Mt+ „ki vagy a mennyekben” – „legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is” – „inkább szabadíts meg a gonosztól”.

A Lk szövege tömörebb, és ami Lk-ban megvan, az Mt-ban is megvan. A modern **szövegkritikai kutatás** tapasztalata szerint

- a tömörebb, csonkább, furcsább megfogalmazás szokott lenni az eredeti, a kiegészített, javított, értelmezett változat a későbbi, ez alapján a **Lk** tűnik régebbinek,
- ugyanakkor a Lk magyarázatra *nem* szoruló görögségéhez képest a Mt változata mögött érezhető az *arámi* háttér (Jézus beszélt nyelve), és az arám szöveg formahű görög fordítása, ez alapján a **Mt** archaikusabb.

Az eltérések **oka** lehet, hogy Jézus többször is taníthatott imádkozni, vagy hogy Máté szemtanúként, Lukács viszont tanúságtételek alapján írt, vagy hogy Máté és Lukács évtizedek múlva némileg eltérő helyi istentiszteleti gyakorlatból indult ki. Mivel azonban a Mt és a Lk keletkezése között csupán évek állnak, valószínűbb, hogy az eltérések oka nem a hagyományozás *folyamata*, hanem az arámi szöveg *eltérő célcsoport szerinti fordítása*. Máté arámul is értő zsidóknak írt, Lukács pedig a görögül beszélő népeknek.

Az eltérések **jelentősége**

- egyfelől *nem lehet kritikus*, hiszen a két evangélista kortárs és kolléga lévén egymással sok éven át kapcsolatban állhatott, egymás művéről tudhatott, az ima változatairól pedig az ókori egyházban nem voltak viták – ahogy az evangéliumok közötti sok más eltérésről sem
- másfelől az eltérések és tolerálásuk ténye – más érvek mellett ugyancsak – az imádság *eredeti funkciójára* mutat: nem (feltétlenül) szó szerint előírt imádság, hanem modell értékű minta imádság (is).

A szövegkörnyezet

Máté a Hegyi Beszéd részeként (6:1-19) mutatja be az imát. Jézus az adakozás, az imádság, a megbocsátás és a böjtölés témakörében ad átfogó kritikát a „kegyesség” (RÚF), pontosabba az „igaz mivolt” [dikaiosüné] képmutató gyakorlásáról (6:1), így a mások előtti magamutogató, hosszas imádkozásról is. Miután rámutatott, hogyan nem szabad, azt is elmondta, **hol, miért és hogyan** érdemes imádkozni:

- az utca és a zsinagóga nyilvánossága helyett a hátsó szobában, *titokban*
- az emberektől megszerezhető megbecsülés helyett *isteni* jutalomért
- a népek között tipikus „bőbeszédűség” helyett pedig *tömören* fogalmazva.

Ezért logikus a Mt megfogalmazása: „Ti tehát **így** [hútósz] imádkozzatok”, hiszen a szélsőségekkel szemben Jézus **új mintát** akar adni, formailag és tartalmilag is:

- ezért tűnik a „Miatyánk” a kortárs zsidó imákhoz képest *tömörnek*, és
- ezért érint olyan *imatémákat*, amelyekkel nehéz mások előtt felválni.

Lukács egy élethelyzetből indul ki (11:1-13): Jézus imádkozik, látják ezt a tanítványai, eszükbe jut, hogy Keresztelő János imádkozni is tanítja a követőit, ezért Jézust is megkérlik erre. Jézus ad is egy mintaimát, majd az éjjel kopogtató barát és a kenyeret adó szülő példájával bátorítja és biztosítja őket az ima meghallgatásról. Lukács megfogalmazása a magyar fordításokban pontatlan: „Amikor imádkoztok, **ezt** mondjátok...” – mintha Mt-val szemben nem minta-, hanem előírt szöveget akarna adni. A görög eredetiben azonban nincs „ezt”, Jézus így válaszol: „Amikor imádkoztok, mondjátok: „Apa!...”

A szöveg funkciója

Bár a szöveg és környezete is világosan utal az ima **tematikus minta** funkciójára, hagyományosan **előírt szövegnek** tekintik, és a liturgiában szó szerint szokás imádkozni. Ez valahol természetes, és a minta funkció sem volt soha kérdéses, de idővel – a megszokott kifejezések és gépies ismétlésük miatt – túl sok hívő számára vált az **elgondolkodtató** szöveg **felmondandó** szöveggé. Ha azonban a szövegekörnyezetet a fentiek alapján tudatosítjuk, és az egyes kifejezéseket újra fordítjuk mai magyarra, a teológiai és hitéleti jelentőségük frissebben hat.

Az Atya a mennyben

Az „*atya*” szó – akárcsak az édesapa, apuci, apácska – sajátos magyar kifejezés. Egyrészt **patriarchális**, az öregség és a tekintély képzete járul hozzá (ősatyák, atyáskodik), másrészt **formális**, így lett a papok megszólítása is (*atya*, szentatya). A probléma az, hogy a héberben és a görögben *nincs* formai megfelelője, ahogy sok más nyelvben is ugyanazzal a szóval szólítják meg a szülőt, Istent és a papot (*father*, *Vater* stb.).

- A magyar hívők többsége a hagyományőrző bibliafordítások, hitvallások, imák és a keresztelő formula révén teljesen hozzászokott az **atyázáshoz**.
- Újabban azonban – talán ellenreakcióként – nem kevesen rászoktak az **apucizásra** (*God is our daddy*). Melyik a jobb? Valószínűleg egyik sem.

Jézus arámul beszélt és az Újszövetség görögül íródott, de az arám *ab* és a görög *patér* jelentése ugyanúgy „*apa*”, a megszólító módban álló arám *abbá!* és a görög *pater!* jelentése ugyanúgy „**apa!**”

- Érdekes módon ott, ahol a görög szövegben az arám *abbá* előfordul (pl. Mk 14:36, Róm 8:15), formahű görög fordítást kapunk: *ho patér* – „*az apa*”; az arámban ui. a határozott névelő [szóvégi *-á*] a megszólító mód

eszköze, és ezt utánozza a *patér* előtt álló *ho...* határozott névelő – görög fül számára furcsán, a megszólító módú alak (*pater!*) helyett.

- Az *abbá!* tehát görögül *pater!* és magyarul „apa!” Nem „atya” és nem is „apuci”. Újjászületett hívóként mi is kiálthatjuk: *Abbá!* – azaz „Apa!”

Az „**apuci**” verzió mellett általában azzal érvelnek, hogy mivel Jézusnak az „Atyával” mély, személyes kapcsolata volt, és mivel a zsidó gyerekek az apjukat *abbá*-nak szólították, az *abbá!* a gyermek-szülő viszony kvázi szakszava.

Valójában az Apa és a Fia *kapcsolata* volt a mély és személyes, a zsidó gyerekek apjukhoz való *viszonyulása* a gyermeki – nem maga a szó, amivel ezt kifejezték. Felnőttnek, gyereknek csak **egy** szava volt az apja megszólítására: *abbá!*

- Egyfelől bármely szóra igaz, hogy helyzettől, hanghordozástól, érzelmi töltetéstől függően pozitív, negatív és semleges viszonyt is kifejezhet. Másfelől, ha a célnyelvben mindegyikre van egy-egy szó, a fordító a saját értelmezése alapján kiválaszthatja a megfelelőt. A magyarban is **több szó** létezik pl. a szülő-gyermek viszony kifejezésére, de ez a fordítói lehetőség probléma is lehet. Akár a formálisabb „atya”, akár a gyerekszáj „apuci” mellett döntünk, e szavak sajátos és eltérő hangulatát is beleviszük magába a szövegbe. Így pedig fennáll a veszély, hogy az olvasó beleragad az egyoldalúan tisztelendős vagy az egyoldalúan gyerekes viszonyulásba.
- Jézus azonban olyan szót használ („apa”), amit **többféle** érzéssel is meg lehet tölteni, akár idővel eljutva egyiktől a másikig, akár egyszerre.

Visszatérve a „Miatyánk” görög szövegére, itt is az „apa” [*patér*] megszólító alakja áll [*pater*]. Mt-ban „**Apánk!**” [*pater hémón*], Lk-ban „**Apa!**” [*pater*].

- Izrael is „Isten fia” volt (pl. Hós 11:1), de csak kollektív értelemben.
- Jézus azonban olyan apa-fia viszonyba hívja tanítványait, amilyenben ő él: egyszerre közösségi (Mt „Apánk!”) és személyes (Lk „Apa!”).

A következő fordítási kérdés a Mt kiegészítése: „ki ~~vagy~~ a mennyekben”. A görögben *nincs* létige, csak „aki az egekben” [*ho en toisz uranoisz*]. Ezt magyarul a jelzős szerkezet adja vissza jól: földi apánk mellett Isten az „**Égi Apánk!**” (A magyar ég / menny különbségről ld. alább.) A kiegészítés nem azt közli, hogy Apánk hol van, nem is azt állítja, hogy távoli, hanem hogy a Teremtő fogadott minket örökbe (Jn 1:12), aki közel van hozzánk (ApCsel 17:26-28).

A megszentelendő név

Az igazi kihívást azonban a „szenteltessék meg a te neved” [*hagiaszthétó tonoma szu*] tagmondat jelenti, amit bármely nyelvre nehéz áttenni. Több okból is.

Először is, a „**név**” fogalmának bibliai használata részben eltér a miénktől. Valakinek a „neve” [*sém*] nyilván az a hangsor is, amellyel mások megszólítják, de ez kifejezi egyik-másik tulajdonságát is, névadó szülei reménységét, netán névadója célját és felette gyakorolt hatalmát stb.

- Ha értelmezni akarjuk „nevének megszentelését”, onnan is közelíthetünk, hogy a Bibliában mit jelent a megszenteltség. Például eleve tilos hiába emlegetni (2Móz 20:7), rá hamisan esküdni (3Móz 19:12), őt káromolni (3Móz 24:15-16), pogány rítushoz felhasználni (3Móz 20:3), szégyent hozni rá (Ez 36:20-21). Ezért az egyik értelmezés szerint Jézus Isten **nevének** (Jahve? Apa?) **tiszteletteljes használatára** gondolt, illetve arra, hogy az övéiként ne hozzunk szégyent a nevére.
- A „név” fogalma azonban a héberből hiányzó „személy” szót is pótolja, ezért ilyenkor névmással kell fordítani. Például dicsőítjük „a nevét”, azaz *őt magát*. Igaz ösvényen vezet „a nevéért”: *mert ő ilyen*. Nincs „más név”: *senki más*, aki által megmenekülnénk. Apám, megismertettem velük „a te nevedet”: megismertettelek velük *téged*. Stb. A zsidók Istenre a mai napig úgy utalnak: *ha Sém*, „**a Név**”, azaz „**Ő**”. Ilyen személyes értelemben véve Isten „nevének megszentelése” annyi, mint **Isten személyét, lényét** szentnek, azaz különlegesnek, tisztelni valónak tartani.

Végül, mivel a „szenteltessék meg” szenvedő szerkezet, ebből nem tudni, ki az alany: **Isten vagy ember**? Önmagát buzdítja az imádkozó, hogy **számára** legyen szent, azaz különleges, tisztelni való Isten neve vagy lénye? Vagy azt kéri, hogy **Isten tegye szentté**, különlegessé, félni valóvá a nevét, azaz lényét – a népek számára is? Valószínűleg mindkettő benne van.

Az országa és az akarata

Sajátos magyar szavunk az „ország”, ami az ősi „uruszág”-ból ered – azaz úrság, uraság, tehát „uralom” –, de ma már elsősorban egy államot és területét jelenti, államformától függetlenül. A görögben „**királyság**” áll [*baszileia*].

- Isten minden zsidó imában a „Mindenség Királya” [*melekh ha-olám*]. Királyi uralmának földi megvalósulása az emberek uralma helyett Isten uralmát jelentené. A Mt kiegészítése szerint pedig akkor az ő akarata lenne meg itt a földön is, ahogy az akarata érvényesül „**az egekben**”.

A fizikai „**ég**” és a túlvilági „**menny**” közti különbségtétel ugyanis magyar sajátosság, a bibliai szövegben mindig ugyanaz a héber, arám vagy görög szó áll, mégpedig többes számban: „**egkek**” [héber *sámajim*, arám *smajin*, görög *uranoi*].

- Egyrészt a többes számú alaknak a héberben elvont főnév képző funkciója is van („egkek” = „az Ég” = Isten), másrészt az ókori zsidó világkép szerint az égnek három rétege van: a madaraké, angyaloké és Istené (2Kor 12:2).
- A fizikai ég valahogy „átmegy” a láthatatlan túlvilágba, az átmenet pedig felhőként (Lk 9:34) vagy felhőkön keresztül (ApCsel 1:9-11) válik láthatóvá, illetve a légréteg mögött marad láthatatlan (Ef 2:2).

A kérés lényege tehát az, hogy a földön *ugyanúgy* érvényesüljön Isten akarata, amint ott legfelül. Akkor minden más lenne itt lent...

A mindennapi kenyér

A „mindennapi kenyér” kérése nem pusztán a napi megélhetésről szól, hanem a Gondviselőtől való *állandó függés* elfogadásáról is (vö. 2Móz 16:19). Az ellátást ugyanis nem egyszer s mindenkorra kapjuk, hanem mindig „ma” (Mt) [szémeron], azaz „naponta” (Lk) [kat' hémeran], akkor is, ha *előre* kell kérni.

A kenyér [artosz] jelzője ugyanis az eredetiben nem „mindennapi”, hanem „**a következő (napi, másnapi, holnapi)**” [epiusziosz]. Már az ókori egyház tanítói is megjegyezték, hogy ezzel a szóval nemigen találkoztak a görög irodalomban, de nem azért, mert Jézus „szent nyelven” (azaz érthetetlenül) beszélt, hanem mert kulturális jelenségről van szó.

- Először is, Izraelben a nap este 6-kor ért véget, este 6 után már az új nap kezdődött. (A szombat péntek este 6-tól szombat este 6-ig tartott.)
- Másodsor, amilyen elterjedt ma a hóvégi fizetés, ugyanolyan elterjedt volt a napszám, **a nap végén** kapott fizetés. Ha a munkást a nap végén fizették ki, akkor még **aznap** meg kellett vennie a másnapi ételmezt. A római katonák is este kapták meg az egész másnapi ellátmányt [diaria].

Máté megfogalmazásában tehát „**Holnapi** kenyereinket add meg nekünk **ma!**”, Lukács megfogalmazásában pedig (egy magyar szinonimával élve) „**Másnapi** kenyereinket add meg nekünk **naponta**”. Vagy talán ahogy ma mondanánk: „Minden nap gondoskodj a megélhetésünkről!”

A megbocsátás

A régies „megbocsát” szavunk jelentése „elbocsát”, azaz „elenged”, esetünkben adósságot, ami a bűn egyik bibliai képe. A „Miatyánk” arám rekonstrukcióiban álló kifejezés [chóbá] a **pénzügyi tartozás és** a bűn miatti **erkölcsi adósság** jelentését egyaránt hordozta. A Mt görög fordítása [ofeiléma] csak pénzügyi jelentéssel bírt, de ez nem azt jelenti, hogy Máté szerint Jézus a pénzről beszél, hanem hogy Máté, az egykori vámszedő, pontosan értette, hogy a bűn – többek között – *olyan, mint* az adósság (vö. Mt 18:21-35, Lk 7:36-50).

Két görög szó áll a folytatásban, a Mt-ban „tartozás/adósság, [ofeiléma], a Lk-ban a „vétek” [hamartia]. Bár van köztük különbség, ugyanarról szólnak, és ugyanazt kell velük tenni: el kell engedni.

- Mt: „**engedd el** [afesz] nekünk **a tartozásainkat**” [ta ofeilémata], „ahogyan mi is [hósz kai hémeisz] elengedtük [afékamen] mások tartozásait” – Tartozás az, amit mi nem tettünk meg valakinek, illetve amit mások nem tettek meg nekünk. Egy feladat elvégzetlenül marad, haszon helyett hiány vagy kár keletkezik (vö. elásott talentum). – Isten mégis elengedi az adósságunkat, ahogyan mi is elengedtük, mert ha mi nem engedjük el, akkor ő sem engedi el nekünk (Mt 6:15, 18:35).

- Lk: „**engedd el** [afesz] nekünk **a bűneinket**” [tasz hamartiasz], „mert mi magunk is [kai gar autoi] elengedjük minden adósunknak” – Véték az, amikor rosszat tettünk, illetve rosszat tett ellenünk. Kár, veszteség, fájdalom stb. szándékos okozása, ami viszonzást, büntetést követel. – De mi mégis engedjük el a büntetést, mert Isten is elengedte a miénket.

A megbocsátás egykor a magyarban is „**elengedés**”-t jelentett, és a haragtartás egyetlen ellenszerére utal. A másik ember azzal, amit tett, vagy éppen nem tett, erkölcsi értelemben az adósunkká vált. Amíg nem engedjük el „tartozását”, és várjuk a kárunk jóvátételét, keletkezett hiányunk pótlását, a számla kiegyenlítését, addig ettől az adósságtól függünk, és nem vagyunk szabadok. Foggal-körömmel ragaszkodhatunk olyasmihhez, amit talán sosem kapunk meg, de ez minket tesz tönkre, nem azt, aki tartozik nekünk.

Félreértés ne essék, **nem** arról van szó, hogy a jó keresztény hagyja figyelmen kívül a szerződést, ne várjon el mástól bocsánatkérést, és hagyja futni a köztörvényes bűnözőt. De könyörülhet valakin minden ellenére, megbocsáthat annak is, aki nem kér bocsánatot, szeretheti azt is, aki ellenségének látja. Mert amit **Isten** tesz velünk, azt tovább adhatjuk másoknak. Így rajtunk keresztül *valami új és isteni* történhet ebben az adósságba, bosszúba merült világban.

A kísértés és a gonosz

A gondolat, hogy **Istent** kérni kell: „ne vigyen minket kísértésbe”, minden egyes nemzedéknél kiveri a biztosítékot. Okkal és joggal, hiszen amint azt a Jak 1:13-ban olvashatjuk: „Isten senkit sem kísért.”

Az itt hibásan „kísértés”-nek fordított szó [peiraszmosz] jelentése szándéktól, céltól függően „próba” vagy „kísértés”.

- **Isten** csak tesztl, azaz „**próbára tesz**”, hogy számára és számunkra is kiderüljön, mi van bennünk, mennyit ér a hitünk. Ha kiálltuk a próbát, akkor kipróbált, azaz megbízható embernek bizonyulunk (ld. ennek fontosságát Ábrahámától a pásztori levelekig).
- A **Vádló** ellenben „**kísért**”, azaz „bűnre csábít”, hogy mindenki számára az derüljön ki: hitetlen, állhatatlan, hiteltelen emberek vagyunk.

A kérés elején álló ige [eiszferó] alapjelentése „belevisz”, a kérés fordítása tehát „ne vigyél bele” [mé eiszzenekész] minket „próbába” vagy „próbára tevő helyzetbe” – magyarul „**ne tegyél minket próbára!**”

- Fontos megjegyezni, hogy Isten nem „kitesz” embereket próbáknak (nem kínoz vagy hanyagol), hanem próbára tesz, azaz valamit tudatosít, erősít. Az Írásban Isten *ritka, célzott* tesztjeiről olvashatunk, amelyek révén *Isten számára* kellett kiderülnie, hogy az övéi hisznek-e és hűségesek-e (pl. 1Móz 22:12, 5Móz 8:2, 13:4).

- Nem „az élet megpróbáltatásairól” van szó, mint a szerencsétlenségek, veszteségek, butaságok és következményeik, hiszen nem Isten okoz mindent, ami velünk történik. Inkább annak a *lehetőségéről* van szó, hogy ebben a világban a mások vagy magunk okozta bajokon is át lehet menni úgy, hogy *Istennel együtt* éljük meg. Vele „átkeretezhetjük”, ami velünk történik, ezért más történik velünk, mint ami nélküle történne.

Kérdés, hogy Jézusnak miért volt ennyire fontos, hogy tanítványai **azt** kérjék égi Apjuktól, hogy **ne** tegye őket próbára?

- Ha kiderül, hogy mi a valóság, az hasznos, nem? Hasznos, ha a teszten átmegyünk, és akkor is hasznos, ha nem, mert valóságosabb önismeretre jutunk. De nincs olyan ima a Bibliában, hogy „Tesztelj csak, Uram!” És Jézus kifejezetten azt tanítja: **ne akarjuk**, hogy Apánk próbára tegyen.
- Csak az imádkozik így, aki **tudatában van** törékeny, esendő voltának. Aki maga is őszintén látja, és nyíltan látni engedi azt, ami benne lakik, azt *éppen ezért nem is kell tesztelni*. Az átláthatóság ugyanis a bizalom alapja.
- Az isteni próbatétel persze *kétesélyes* (csak a Vádló akarja a bukásunkat). Isten azt akarja, hogy kipróbáltak: alázatosak és megbízhatók lehessünk. Akik képesek ellenállni a kísértésnek, mert megszabadultak a belső gonosztól, és meg lettek szabadítva a Gonosz hatalmától.

Máté ezért teszi hozzá: „...inkább szabadíts meg minket **a gonosztól**” [*apo tu ponéru*]. Itt nincs fordítási hiba, csak két fordítási lehetőség.

- A *ponérosz* jelentése „gonosz”; melléknévből képzett főnévként ha előtte hímnemű névelő áll [*ho...*], akkor személyre utal („**a Gonosz**”), ha semleges nemű névelő [*to...*], akkor dologra utal („**a gonosz(ság)**”).
- Mivel birtokos esetben a hímnemű és a semleges nemű névelő alakja egyezik [*tu...*], csak a szövegkörnyezet alapján tudjuk (?) eldönteni, mire utalt Jézus: a Gonoszra vagy a gonosz(ságunk)ra vagy **mindkettőre**?

Az ország, a hatalom és a dicsőség

A **Mt**-i változat végén olvasható hitvallás szerint Apánk a királyság, a hatalom és a dicsőség/dicséret. Ez a sor azonban biztos nem volt benne a Mt eredetijében, ugyanis a fennmaradt 4-5. sz. *előtti* görög kéziratokban nem fordul elő. Katolikus liturgiában ezt a sort nem imádkozzák, protestáns istentiszteleten igen. Kérdés, honnan ered a betoldás, és mi igazolja használatát?

A hitvallás ószövetségi háttere lehet például az **1Krón 29:11**:

„Tied, Uram, a méltóság, a hatalom és a tisztelet, a hírnév és a fenség, bizony minden, ami a mennyben és a földön van! Tied, Uram, az ország, magasztos vagy te, mindenség fejedelme!”

Keresztény eredetét bizonyíthatja azonban a 125 körül, Szíriában keletkezett **Didakhé** („A tizenkét apostol tanítása”, Vanyó László fordítása), amit az ógyház egy része sokáig ihletettnek tartott:

VIII.2. „Ne imádkozzatok úgy, mint a képmutatók, hanem úgy, ahogyan az Úr parancsolta evangéliumában, így imádkozzatok: „Mi Atyánk, ki vagy a mennyben, szenteltessék meg neved, jöjjön el országod, akaratod legyen meg a földön, mint megvan a mennyben; mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, engedd el adósságunkat, amilyen mértékben mi is elengedjük azoknak, akik nekünk adósak, és ne vígy minket kísértésbe, hanem szabadíts meg minket a gonosztól. Mert tied a hatalom és a dicsőség mindörökké.”

IX.4. [az úrvacsorai ima végén is] „Mert tiéd a hatalom és dicsőség Jézus Krisztus által mindörökké!”

A *Didakhé* által őrzött liturgikus hagyomány nyilván régebbi, mint a *Didakhé*, tehát valamikor az 1. sz-ban keletkezett, amikor még éltek az apostolok, vagy legalábbis az ő tanítványaik, az apostoli atyák. Akárcik is alkották meg a Mt 6:13 végén a hitvalló dicsőítést, a Jézus-adta szabadsággal élve **a saját szavaikkal fejezték be az imát Isten dicsőítésével**. Hagyományuk tartósságát és elterjedtségét mutatja, hogy századokkal később egyes másolók – akik talán mindig így hallották istentiszteleten – az evangélium kéziratába is beleírták.

Összefoglalás

A „Miatyánkot” Jézus nem azért adta, hogy kegyes nyelvezetű imamalmot csináljunk belőle, hanem hogy értsük, **szerinte hogyan** kellene imádkoznunk.

- Nem mondta, hogy mikor és hányszor (bár az ógyház zsidó mintára napi háromszor imádkozta), és azt sem szabta meg, hogyan fejezzük be, de azt igen, hogy hol (hátsó szobában, titokban), hogyan (tömören), és miért (isteni jutalomért) imádkozzunk.
- Ezzel a pár sorral egy **tematikus mintát** adott, hogy gondolkozzunk el egyes sorain, mielőtt a saját szavainkkal fordulunk Istenhez, mielőtt imánk végén szabadon magasztalni kezdjük.
- Rámutatott arra, ami **valóban fontos**: hogy ki nekünk az Isten, hogy milyen fontos, milyennek látjuk mi és mások az ő lényét; hogy az ő uralmára vágyjunk; hogy maradjunk meg a tőle való függésben, ami a megélhetést, a megbékélést és a lelki fejlődést illeti.

Jézus tudta, hogy az égi Apa lénye, neve, uralma, gondviselése, bocsánata és szabadítása, a vele való közös titok és a tőle kapott jutalom megtapasztalása meg fogja változtatni tanítványai imaéletét, hitéletét, istenképét, önképét.

Végül lássuk, hogyan szólalna meg az „Apánk” szövege ma, mai magyarul:

Mt 6:9 Ti tehát így imádkozzatok:

„Égi Apánk,

Legyen szent a neved!

Légy számunkra / mindenkinek

szent / különleges!

10 Jöjjön el a te királyságod: legyen meg a te akaratod, amint az égben, úgy a földön is!

11 Holnapi kenyerünket add meg nekünk ma!

12 Engedd el a tartozásainkat, ahogyan mi is elengedtük adósainknak!

13 Ne tegyél minket próbára, inkább szabadíts meg a gonoszságtól / a Gonosztól!

+ Mert tied a királyság, a hatalom és a dicsőség/dicséret korokon át / mindörökké.
Ámen!

Lk 11:2 Amikor imádkoztok, mondjátok:

„Apa!

Legyen szent a neved! /

Légy számunkra / mindenkinek

szent / különleges!

Jöjjön el a te királyságod!

3 Másnapi kenyerünket add meg nekünk naponta!

4 Engedd el vétkeinket, mert mi magunk is elengedjük minden adósunknak!

És ne tegyél minket próbára!”